

ПРОГРАМА СПІВБЕСІДИ **для абітурієнтів на основі базової загальної середньої освіти**

Співбесіда для абітурієнтів, що вступають до закладу освіти на пільговій основі, будується з урахуванням базових знань у межах програми.

Вступні випробування у формі співбесіди можуть проходити:

- особи з інвалідністю внаслідок війни відповідно до пунктів 10-14 статті 7 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту»;
- особи, яким Законом України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» надано право на прийом без екзаменів до державних закладів вищої освіти за результатами співбесіди;
- особи з інвалідністю, які неспроможні відвідувати заклад освіти (за рекомендацією органів охорони здоров'я та соціального захисту населення).

Порядок проведення співбесіди

На підготовку відповіді на питання та завдання співбесіди відводиться не більше 30 хвилин, відповідь триває до 15 хвилин.

Абітурієнти при підготовці до відповіді на листку співбесіди, який видається екзаменатором і зберігається потім в особовій справі, коротко записують відповідь (можливо, тези відповіді).

У процесі підготовки відповіді заборонено використання підручників, посібників, довідкової літератури, підказування.

Вступне випробування у формі співбесіди з кожним абітурієнтом проводять не менше трьох членів комісії по проведенню співбесіди. За наслідками співбесіди рівень знань абітурієнтів оцінюється як «достатній» або «недостатній». Під час співбесіди екзаменатор записує питання і відмічає правильність відповідей в листку співбесіди, листок по закінченню співбесіди підписується вступником та екзаменатором. Абітурієнти, які мають рівень знань, визначений як «достатній», вважаються такими, що пройшли співбесіду.

Інформація про результат співбесіди оголошується вступникові в день її проведення.

Абітурієнти складають вступне випробування у формі співбесіди з таких предметів:

Спеціальності	Предмети
028 «Менеджмент соціокультурної діяльності»	– Українська мова
024 «Хореографія»	– Українська мова
023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація»	– Українська мова
029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»	– Українська мова – Історія України
242 «Туризм»	– Українська мова – Географія

ТЕМАТИЧНИЙ ВИКЛАД ПРОГРАМИ СПІВБЕСІДИ

УКРАЇНСЬКА МОВА

Фонетика. Графіка

Фонетика як розділ мовознавчої науки про звуковий склад мови. Голосні й приголосні звуки. Приголосні тверді і м'які, дзвінкі й глухі. Позначення звуків мовлення на письмі. Алфавіт. Співвідношення звуків і букв. Звукове значення букв *я, ю, є, ї, щ*. Склад. Складоподіл. Наголос, наголошені й не наголошені склади. Уподібнення приголосних звуків. Спрощення в групах приголосних. Найпоширеніші випадки чергування голосних і приголосних звуків. Основні випадки чергування *у-в, і-й*.

Лексикологія. Фразеологія

Лексикологія як учення про слово. Ознаки слова як мовної одиниці. Лексичне значення слова. Багатозначні й однозначні слова. Пряме та переносне значення слова. Омоніми. Синоніми. Антоніми. Лексика української мови за походженням. Власне українська лексика. Лексичні запозичення з інших мов. Загальноновживані слова. Професійна, діалектна, розмовна лексика. Терміни. Лексика української мови з погляду активного й пасивного вживання. Застарілі й нові слова (неологізми). Нейтральна й емоційно забарвлена лексика. Поняття про стійкі сполуки слів і вирази. Фразеологізми. Приказки, прислів'я, афоризми.

Будова слова. Словотвір

Будова слова. Основа слова й закінчення. Значущі частини слова: корінь, префікс, суфікс, закінчення.

Словотвір. Твірні основи при словотворенні. Основа похідна й непохідна. Основні способи словотворення в українській мові: префіксальний, префіксально-суфіксальний, суфіксальний, безсуфіксальний, складання слів або основ, перехід з однієї частини мови в іншу. Основні способи творення іменників, прикметників, дієслів, прислівників. Складні слова. Способи їх творення. Сполучні голосні [o], [e] у складних словах.

Морфологія

Іменник

Морфологія як розділ мовознавчої науки про частини мови. Іменник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Іменники власні та загальні, істоти й неістоти. Рід іменників: чоловічий, жіночий, середній. Іменники спільного роду. Число іменників. Іменники, що вживаються в обох числових формах. Іменники, що мають лише форму однини або лише форму множини. Відмінки іменників. Відміни іменників: перша, друга, третя, четверта. Поділ іменників першої та другої відмін на групи. Особливості вживання та написання відмінкових форм. Букви *-а(-я), -у(-ю)* в закінченнях іменників другої відміни. Відмінювання іменників, що мають лише форму множини. Невідмінювані іменники в українській мові. Написання і відмінювання чоловічих і жіночих імен по батькові.

Прикметник

Прикметник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Розряди прикметників за значенням: якісні, відносні та присвійні. Явища взаємопереходу прикметників з одного розряду в інший. Якісні прикметники.

Ступені порівняння якісних прикметників: вищий і найвищий, способи їх творення (проста й складена форми). Зміни приголосних при творенні ступенів порівняння прикметників. Особливості відмінювання прикметників (тверда й м'яка групи).

Числівник

Числівник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Розряди числівників за значенням: кількісні (на позначення цілих чисел, дробові, збірні) й порядкові. Групи числівників за будовою: прості й складені. Типи відмінювання кількісних числівників. Порядкові числівники, особливості їх відмінювання.

Займенник

Займенник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Співвіднесеність займенників з іменниками, прикметниками й числівниками. Розряди займенників за значенням: особові, зворотний, присвійні, вказівні, означальні, питальні, відносні, неозначені, заперечні. Особливості їх відмінювання. Творення й правопис неозначених і заперечних займенників.

Дієслово

Дієслово як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Форми дієслова: дієвідмінювані, відмінювані (дієприкметник) і незмінні (інфінітив, дієприслівник, форми на *-но*, *-то*). Безособові дієслова. Види дієслів: доконаний і недоконаний. Творення видових форм. Часи дієслова: минулий, теперішній, майбутній. Способи дієслова: дійсний, умовний, наказовий. Творення форм умовного та наказового способів дієслів. Словозміна дієслів I та II дієвідміни. Особові та числові форми дієслів (теперішнього та майбутнього часу й наказового способу). Родові та числові форми дієслів (минулого часу й умовного способу). Чергування приголосних в особових формах дієслів теперішнього та майбутнього часу.

Дієприкметник як особлива форма дієслова: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Активні та пасивні дієприкметники. Творення активних і пасивних дієприкметників теперішнього й минулого часу. Відмінювання дієприкметників. Дієприкметниковий зворот. Безособові форми на *-но*, *-то*.

Дієприслівник як особлива форма дієслова: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Дієприслівники доконаного й недоконаного виду, їх творення. Дієприслівниковий зворот.

Прислівник

Прислівник як частина мови: значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Розряди прислівників за значенням. Ступені порівняння прислівників: вищий і найвищий. Зміни приголосних при творенні прислівників вищого та найвищого ступенів. Правопис прислівників на *-о*, *-е*, утворених від прикметників і дієприкметників. Написання прислівників разом і через дефіс.

Службові частини мови

Прийменник як службова частина мови. Групи прийменників за походженням: непохідні (первинні) й похідні (вторинні, утворені від інших слів). Групи прийменників за будовою: прості, складні й складені. Зв'язок прийменника з непрямыми відмінками іменника.

Сполучник як службова частина мови. Групи сполучників за значенням і синтаксичною роллю: сурядні (єднальні, протиставні, розділові) й підрядні (часові,

причинові, умовні, способу дії, мети, допустові, порівняльні, з'ясувальні, наслідкові). Групи сполучників за вживанням (одиночні, парні, повторювані) та за будовою (прості, складні, складені).

Частка як службова частина мови. Групи часток за значенням і вживанням: формотворчі, словотворчі, модальні.

Вигук

Вигук як частина мови. Групи вигуків за походженням: непохідні й похідні. Значення вигуків. Звуконаслідувальні слова.

Синтаксис

Словосполучення

Завдання синтаксису. Словосполучення й речення як основні одиниці синтаксису. Підрядний і сурядний зв'язок між словами й частинами складного речення. Головне й залежне слово в словосполученні. Типи словосполучень за морфологічним вираженням головного слова. Словосполучення непоширені й поширені.

Речення

Речення як основна синтаксична одиниця. Граматична основа речення. Порядок слів у реченні. Види речень у сучасній українській мові: за метою висловлювання (розповідні, питальні й спонукальні); за емоційним забарвленням (окличні й неокличні); за будовою (прості й складні); за складом граматичної основи (двоскладні й односкладні); за наявністю чи відсутністю другорядних членів (непоширені й поширені); за наявністю необхідних членів речення (повні й неповні); за наявністю чи відсутністю засобів ускладнення (однорідних членів речення, вставних слів, словосполучень, речень, відокремлених членів речення, звертання).

Просте двоскладне речення

Підмет і присудок як головні члени двоскладного речення. Особливості узгодження присудка з підметом. Способи вираження підмета. Типи присудків: простий і складений (іменний і дієслівний). Способи їх вираження.

Другорядні члени речення у двоскладному й односкладному реченні

Означення узгоджене й неузгоджене. Прикладка як різновид означення. Додаток. Типи обставин за значенням. Способи вираження означень, додатків, обставин. Порівняльний зворот. Функції порівняльного звороту в реченні (обставина способу дії, присудок).

Односкладні речення

Граматична основа односкладного речення. Типи односкладних речень за способом вираження та значенням головного члена: односкладні речення з головним членом у формі присудка (означено-особові, неозначено-особові, узагальнено-особові, безособові) та односкладні речення з головним членом у формі підмета (називні). Способи вираження головних членів односкладних речень. Розділові знаки в односкладному реченні.

Речення з однорідними членами

Узагальнюючі слова в реченнях з однорідними членами. Речення зі звертанням. Звертання непоширені й поширені. Речення зі вставними словами, словосполученнями, реченнями, їх значення. Речення з відокремленими членами. Відокремлені означення, прикладки – непоширені й поширені. Відокремлені

додатки, обставини. Відокремлені уточнюючі члени речення. Розділові знаки в односкладними членами.

Складне речення

Ознаки складного речення. Засоби зв'язку простих речень у складному:

- 1) інтонація й сполучники або сполучні слова;
- 2) інтонація.

Типи складних речень за способом зв'язку їх частин: сполучникові й безсполучникові. Сурядний і підрядний зв'язок між частинами складного речення.

Складносурядне речення

Єднальні, протиставні та розділові сполучники в складносурядному реченні. Сміслові зв'язки між частинами складносурядного речення.

Складнопідрядне речення

Складнопідрядне речення, його будова. Головне й підрядне речення. Підрядні сполучники й сполучні слова як засоби зв'язку у складнопідрядному реченні. Основні види підрядних речень: означальні, з'ясувальні, обставинні (місця, часу, способу дії та ступеня, порівняльні, причини, наслідкові, мети, умовні, допустові). Складнопідрядні речення з кількома підрядними, їх типи за характером зв'язку між частинами:

- 1) складнопідрядні речення з послідовною підрядністю;
- 2) складнопідрядні речення з однорідною підрядністю;
- 3) складнопідрядні речення з неоднорідною підрядністю.

Безсполучникове складне речення

Типи безсполучникових складних речень за характером смислових відношень між складовими частинами-реченнями:

- 1) з однорідними частинами-реченнями (рівноправними);
- 2) з неоднорідними частинами (пояснюваною і пояснювальною).

Розділові знаки в безсполучниковому складному реченні.

Складні речення з різними видами сполучникового й безсполучникового зв'язку

Складні речення з різними видами сполучникового й безсполучникового зв'язку.

Способи відтворення чужого мовлення

Пряма й непряма мова. Речення з прямою мовою. Слова автора. Заміна прямої мови непрямою. Цитата як різновид прямої мови. Діалог.

Стилістика

Стилі мовлення (розмовний, науковий, художній, офіційно-діловий, публіцистичний), їх основні ознаки, функції.

Орфографія

Правопис літер, що позначають ненаголошені голосні [e], [u], [o] в коренях слів. Спрощення в групах приголосних. Сполучення *йо,ьо*. Правила вживання м'якого знака. Правила вживання апострофа. Подвоєння букв на позначення подовжених м'яких приголосних і збігу однакових приголосних звуків. Правопис префіксів і суфіксів. Позначення чергування приголосних звуків на письмі. Правопис великої літери. Лапки у власних назвах. Написання слів іншомовного походження. Основні правила переносу слів з рядка в рядок. Написання складних слів разом і через дефіс. Правопис складноскорочених слів. Написання чоловічих і

жіночих імен по батькові, прізвищ. Правопис відмінкових закінчень іменників, прикметників. Правопис *н* та *nn* у прикметниках і дієприкметниках, не з різними частинами мови. Особливості написання числівників. Написання окремо (сполучень прислівникового типу), разом і через дефіс (прислівників, службових частин мови, вигуків).

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Авраменко О. Українська мова: підруч. для 9 кл. загальноосвіт. навч.закл. / Олександр Авраменко. – К.: Грамота, 2017. – 160 с.: іл.
2. Авраменко О. Українська мова: підруч. для 8 кл. загальноосвіт. навч. закл. / Олександр Авраменко, Тамара Борисюк, Ольга Почтаренко. – К.: Грамота, 2016. – 176 с.
3. Бондаренко Н.В., Ярмолюк А.В. Українська мова: підручник для 6 кл. загальноосвіт. навч. закл. – К.: Освіта, 2006. – 240 с.
4. Глазова О.П. Г52 Українська мова: підруч. для 9 класу загальноосвіт. навч. закладів / О.П. Глазова. – Харків: Вид-во «Ранок», 2017. – 240 с.: іл.
5. Глазова О.П., Кузнєцов Ю.В. Рідна мова: підручник для 6 кл. загальноосвіт. навч. закл. – К.: Педагогічна преса, 2006. – 288 с.
6. Єрмоленко С.Я., Сичова В.Т. Рідна мова: підручник для 6 кл. – К.: Грамота, 2006. – 296 с.
7. Омельчук О.А. Практикум з правопису з української мови. 5-11 кл. – К.: Грамота, 2009. – 224 с.
8. Пентиліук М.І., Гайдаєнко І.В. Українська мова (підручник). 8 кл. – К.: Освіта, 2008. – 273 с.
9. Українська мова: підручник для 9 класу загальноосвітніх навчальних закладів / Голуб Н.Б., Ярмолюк А.В. – К.: Педагогічна думка, 2017. – 308 с.; іл.
10. Українська мова для загальноосвітніх навчальних закладів з поглибленим вивченням філології: підруч. для 9 класу загальноосвіт. навч. закладів / С.О. Караман, О.М. Горошкіна, О.В. Караман, Л.О. Попова. – Харків: Вид-во «Ранок», 2017. – 272 с.: іл.
11. Ющук І.П. Ю 98 Українська мова: підручник для 8 кл. загальноосвіт. навч. закл. / І.П. Ющук. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан. – 2016. – 248 с.

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

Вступ

Поява людини на території сучасної України.

Стародавня історія України

Заселення території України, перший суспільний поділ праці, прадержави та культури залізного віку, поява слов'ян на території України.

Вікентій Хвойка, цар Атей, Совмак, Прокопій Кесарійський, Страбон.

Виникнення та розквіт Київської Русі

Розселення племінних союзів, утворення Київської Русі, введення погостів, уроків княгинію Ольгою, прийняття християнства, розвиток феодальних відносин, розквіт держави за правління Володимира Великого та Ярослава Мудрого, політична діяльність Володимира Мономаха.

Олег, Ігор, Ольга, Святослав, Володимир, Ярослав Мудрий.

Київська Русь за часів роздробленості. Галицько-Волинська держава – правонаступниця Київської Русі

Політична роздробленість, (XII-XIV ст.). Боротьба за Київський стол. Навала монголо-татар. Оборона Києва. Утворення Галицько-Волинської держави. Політична і державна діяльність Данила Романовича.

Данило Галицький, Роман Мстиславович.

Політичний устрій, соціально-економічний, культурний розвиток Київської Русі та Галицько-Волинської держави у IX-XIV ст.

Розвиток феодалних відносин, політичний, соціальний устрій та господарське життя та розвиток культури Київської Русі та Галицько-Волинської держави.

Лев Данилович, Юрій I, Юрій II Болеслав.

Українські землі у складі Великого князівства Литовського та інших держав (у другій половині XIV – першій половині XVI ст.)

Польська експансія на українські землі. Вхідження Волині, Київщини, Чернігово-Сіверщини, Поділля до складу Литовської держави. Остаточне захоплення Польщею Галичини.

Ліквідація Вітовтом самостійності удільних українських князівств. Боротьба з Тевтонським орденом.

Включення Закарпаття до складу Угорщини, Буковини до складу Молдавського князівства.

Соціальна структура суспільства. Розвиток сільського господарства, ремесла й торгівлі.

Вітовт, Костянтин Острозький, Швайпольт Фіоль, Михайло Глинський, Юрій Дрогобич.

Українські землі в XVI ст.

Виникнення українського козацтва, зростання ролі козацтва в житті України, зміни у соціальній структурі українського суспільства.

Формування системи влади в козацькій республіці. Повстання 90-х років XVI ст.

Розвиток культури та освіти в XVI ст. Життя та побут козаків в XVI ст.

Діяльність братств (братський рух).

Реформаційні та контрреформаційні рухи в Україні.

Василь-Костянтин Острозький; Дмитро Вишневецький, Кшиштоф Косинський, Северин Наливайко, Іван Федорович.

Українські землі у першій половині XVII ст.

Покозачення українців. Поширення фільварків. Зростання магнатського землеволодіння. Розвиток товарного виробництва. Зміни у становищі селян та міщан. Відновлення православної ієрархії. Стан шкільництва.

Козацько-польські збройні конфлікти та національно-визвольні повстання.

П. Конашевич-Сагайдачний, Петро Могила, Мелетій Смотрицький.

Початок національно-визвольної війни українського народу середини XVI ст. Відродження української держави

Національно-визвольна війна українського народу.

Заснування козацької держави – Війська Запорозького. Політичний та адміністративно-територіальний устрій української гетьманської держави в середині XVII ст. Молдовські походи Б. Хмельницького. Гетьманщина в системі міжнародних відносин тогочасної Європи.

Б. Хмельницький, І. Богун.

Українські землі в 50-80-ті рр. XVII ст.

Поділ Гетьманщини. Чигиринські походи. Занепад Правобережжя, його перехід під владу Польщі. Запорозька Січ у складі Гетьманщини. Адміністративно-територіальний устрій та господарське життя Слобідської України.

І. Виговський, П. Дорошенко, І. Сірко, Ю. Хмельницький.

Українські землі наприкінці XVII – першої половини XVIII ст.

Гетьманування Івана Мазепи (культурно-просвітня діяльність, участь України у Північній війні). Гетьманування Івана Скоропадського. Данило Апостол. Період «Правління Гетьманського уряду». Діяльність Києво-Могилянської академії та колегіумів. Розвиток культури.

Іван Мазепа, Пилип Орлик, Іван Скоропадський, Данило Апостол, І. Руткович, С. Палій.

Українські землі в другій половині XVIII ст.

Гетьманування К. Розумовського. Ліквідація автономного устрою Гетьманщини. Ліквідація Запорізької Січі. Створення Задунайської Січі. Скасування козацького устрою на Слобожанщині. Російсько-турецькі війни другої половини XVIII ст. і заселення Південної України. Зміни у політичному становищі Правобережної України. Українські землі після поділів Речі Посполитої. Гайдамацький та опришківський рухи.

К. Розумовський, М. Залізник, І. Гонта, П. Рум'янцев, П. Калнишевський, О. Довбуш.

Культура України другої половини XVIII ст.

Вплив ідей Просвітництва на українську культуру другої половини XVIII ст. Бароко в українській архітектурі другої половини XVIII ст. Розвиток книгодрукування та філософських ідей.

Г. Сковорода, А. Ведель, М. Березовський, Д. Бортнянський, С. Ковнір, І. Григорович-Барський.

Українські землі у складі Російської імперії наприкінці XVIII – у першій половині XIX ст.

Включення українських земель до складу Російської імперії. Адміністративно-територіальний поділ українських земель. Промисловий переворот (перехід до індустріального виробництва, формування нових верств населення) та зародження ринкової економіки. Національний рух. Поширення на Україну російського і польського суспільних рухів. Формування Азовського козацького війська. Повстання під проводом Устима Кармалюка. Київська козаччина.

І. Котляревський, В. Капніст, У Кармалюк, М. Костомаров, П. Куліш, М. Гулак, Т. Шевченко.

Західноукраїнські землі наприкінці XVIII – у першій половині XIX ст.

Включення західноукраїнських земель до складу Австрійської імперії, адміністративно-територіальний поділ західноукраїнських земель, реформи Марії

Терезії та Йосифа II та українські землі, діяльність «Руської трійці». Діяльність Головної руської ради (ГРР).

Лук'ян Кобилиця, М. Шашкевич, Вагилевич, Я. Головацький.

Культура України кінця XVIII – першої половини XIX ст.

Національне відродження. Відкриття університетів. Культурно-освітній рух. Поява «Історії Русів». Розвиток літератури, мистецтва.

І. Котляревський, Т. Шевченко, П. Гулак-Артемівський, Г. Квітка-Основ'яненко, М. Максимович; М. Остроградський; В. Каразін, М. Щепкін.

Надніпрянська Україна в другій половині XIX ст.

Реформи 60-70-х років XIX ст. та процеси модернізації в Україні. Політика російського царизму щодо України. Розвиток громадського руху. Заснування і діяльність «Південно-Західного відділу Російського географічного товариства». Вплив російського громадсько-політичного руху на Україну.

Г. Галаган, В. Антонович, М. Драгоманов, П. Чубинський, Б. Грінченко.

Західноукраїнські землі у складі Австрійської імперії у другій половині XIX ст.

Національна політика австрійського уряду щодо українських земель. Розвиток кооперативного руху, трудова еміграція.

Політизація національного руху і утворення перших політичних партій: Русько-української радикальної партії (РУРП), Української Національно-демократичної партії (УНДП), Української соціал-демократичної партії (УСДП).

Діяльність культурно-освітнього товариства «Просвіта».

Є. Левицький, І. Франко, М. Павлик, Ю. Бачинський, М. Грушевський.

Культура України в другій половині XIX – початку XX ст.

Становлення і консолідація української нації. Піднесення української культури. Освіта. Недільні школи в Надніпрянській Україні. Розвиток науки. Розвиток нових напрямів культури. Відкриття театрів, музеїв, архівів. Українські підприємці-благодійники. Церковне життя.

І. Мечников, Д. Яворницький, І. Нечуй-Левицький, П. Мирний, Л. Українка, І. Франко, М. Старицький, М. Кропивницький, І. Карпенко-Карий, М. Садовський, П. Саксаганський, М. Заньковецька, М. Лисенко, С. Гулак-Артемівський, М. Пимоненко, А. Кримський, Д. Заболотний, М. Коцюбинський, В. Стефаник, М. Леонтович, С. Крушельницька.

Надніпрянська Україна на початку XX ст.

Утворення монополістичних об'єднань в Україні. Економічна криза 1900-1903 рр. та передвоєнне економічне піднесення.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Бойко О.Д. Історія України. Навч. посібн. – К.: Альма-матер, 2011.
2. Д'ячков С., Мартим'янов В. Історія стародавнього світу. Давня історія українських земель. Інтегрований курс. Підручник 6 клас. – К., 2012.
3. Лях Р., Темірова Н. Історія України. Підручник 7 клас. – К., 2013.
4. Швидько Г.К.. Історія України 16 – 18 ст. Підручник для 8 кл. – К., 2013.
5. Срукевич О.К. Історія України. Підручник для 9 кл. – К., 2017.

6. Субтельний Орест. Україна: Історія: навч. посібн. / О. Субтельний. – 3-тє вид., перероб. і доп. – Київ : Либідь, 2003. – 720 с.
7. Турченко Ф.Г., Мороко В.М. Історія України. 9 кл. – К., 2011.
8. Яворницький Д. Історія запорізьких козаків, 1-4 том, (2000).
9. Гісем О.В. Історія України: підручник для 7 кл. загальноосвіт. закл./ О.В. Гісем – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2015. – 272 с.: іл.
10. Власов В.С. Історія України: підручник для 7 кл. / В.С. Власов – Київ: Генеза, 2015. – 192.
11. Смолій В.А., Степанков В.С. Історія України 7 кл. / В.А. Смолій, В.С. Степанков. – Київ: Генеза, 2015. – 240 с.
12. Гісем О.В. Історія України: підручник для 8 класу загальноосвіт. навч. закл. / О.В. Гісем., О.О. Мартинюк. Х.: Вид-во «Ранок», 2016 – 272 с.: іл..
13. Власов В.С. Історія України: підручник для 9 класу загальноосв. навч. закл. / В.С. Власов – Київ: Літера ЛТД, 2017 – 304 с.
14. Історія України від найдавніших часів до сьогодення: зб. док. і матеріалів: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / видавництво (Чернівці); упоряд. І.Б. Автушенко та ін.: заг. ред.: А.П. Коцур, Н.В. Терес). – Київ; Чернівці: Книги – XXI, 2008. – 1009 с.

ГЕОГРАФІЯ

Загальна географія

Географія як наука. Джерела географічної інформації. Історія вивчення Землі. Способи зображення Землі. Літосфера і рельєф Землі. Гідросфера і води Світового океану та суходолу. Атмосфера і клімат Землі. Біосфера та географічна оболонка.

Географія материків та океанів

Океани. Характерні риси природи; історичне дослідження; особливості будови дна. Острови та їхнє походження. Кліматичні пояси. Світовий океан, його складові (Тихий, Атлантичний, Індійський, Північний Льодовитий). Кліматичні пояси, течії. Закономірності поширення життя в океані. Види господарської діяльності в океані. Охорона природи океану. Материки (Африка, Австралія і Океанія, Південна Америка, Північна Америка, Євразія, Антарктида). Особливості фізико-географічного положення, елементи берегової лінії, тектонічна будова, рельєф, корисні копалини, загальні особливості клімату.

Фізична географія України

Географічне положення України. Дослідження території. Тектонічна будова, рельєф і корисні копалини. Клімат. Кліматичні умови і ресурси. Внутрішні води України. Ґрунти, рослинність і тваринний світ. Неприятливі природні процеси. Природні комплекси і фізико-географічне районування.

Економічна і соціальна географія України

Населення України. Господарство. Економічний потенціал України. Паливно-енергетичний комплекс. Металургійний комплекс. Машинобудівний комплекс. Хімічний комплекс. Лісопромисловий комплекс, будівельний комплекс. Соціальний комплекс і легка промисловість. Агропромисловий комплекс (АПК).

Транспорт. Економічно-географічний поділ України. Географія своєї області. Використання природних умов і ресурсів та їх охорона.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Атлас світу. – К.: ДНВП «Картографія», 2015. – 192 с.
2. Географія: навч. посіб. для старшокласників та абітурієнтів / За ред. П.О. Масляка, Я.Б. Олійника, А.В. Степаненка, П.Г. Шищенко. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2016. – 192 с.
3. Гільберг Т.Г. Географія: підручник для 9 кл. загальноосвітніх навчальних закладів / Т.Г. Гільберг., Л.Б. Паламарчук, В.В. Сovenко. – К.: Грамота, 2016. – 240 с.
4. Гільберг Т.Г. Географія: підручник для 8 кл. загальноосвітніх навчальних закладів / Т.Г. Гільберг., Л.Б. Паламарчук, В.В.Сovenко. – К.: Грамота, 2016. – 272 с.
5. Дітчук І.Л. Фізична географія. Український підручник для 8 кл. загальноосвітніх навчальних закладів України / І.Л. Дітчук, О.В. Затварніцька І.В. Брущенко. – Запоріжжя: Прем'єра, 2008. – 256 с.
6. Загальна географія. 6-9 клас. Атлас-хрестоматія. – К.: ВКФ «Стафед-2», 2008. – 253 с.
7. Кoberнік С.Г. Географія материків і океанів: підручник для 7 кл. загальноосвітніх навчальних закладів / С.Т. Кoberнік, Р.Р. Коваленко. – К.: Навчальна книга, 2007. – 272 с.
8. Кoberнік С.Г. Географія: підручник для 10 кл. загальноосвітніх навчальних закладів / С.Г. Кoberнік. – Харків: Оберіг, 2010. – 304 с.
9. Кoberнік С.Г., Коваленко Р.Р. Географія. Довідник для абітурієнтів та школярів 6-11 кл. / С.Г. Кoberнік, Р.Р. Коваленко. – К.: Літера ЛТД, 2010. – 480 с.
10. Кузик С.П. Географія туризму: навч. посіб. / [Кузик С.П.]. – К.: Знання, 2011. – 271 с.
11. Садкіна В.І. Географія: підручник для 9 кл. загальноосвітніх навчальних закладів / В.І. Садкіна та ін. – Харків: Оберіг, 2009. – 288 с.
12. Скрипник Н.Я., Сердюк А.М. Рекреаційна географія: навч. посіб. – К.: ЦУЛ, 2015. – 296 с.
13. Скуратович О.Я. та ін. Загальна географія: підручник для 6 кл. загальноосвітніх навчальних закладів / О.Я. Скуратович, Р.Г. Коваленко, Л.І. Круглик. – К.: Пед. преса, 2006. – 256 с.